

Crimen Fori Ecclesiastici

Seu Decretalium Gregorii IX. Pont. Max. Liber V ; Brevi Methodo ad discentium utilitatem Expositus, In quo praecipuae circa Materiam hujus Libri Quinti, quae tum in Theoria, tum in praxi occurrunt, difficultates solvuntur, allatis etiam contrà sentientium fundamentis, & horum solutionibus

Accedunt duo Indices, unus Titulorum initio Operis, alter rerum, & verborum notabilium in calce ejusdem

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1727

VD18 13510827-001

§. I. De Usura Lucratoria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75232)

16. **Q**uæritur 11. quæ sit poena rapien-
tium res ex naufragio, vel incendio? *u.*
rapientes res ex naufragio multantur con-
fiscatione bonorum *Auth. navigia fin. c. b.*
sic. & aliâ etiam poenâ extraordinariâ pu-
niri possunt, ut *ibidem* additur. *Farin. prax.*
crim. q. 162. n. 75. § 76. Pirhing hic n.
41. Eadem poena imposita est furantibus
res, tempore incendii foras projectas *l.*
Pedius 4. ff. de incend. Farin. l. cit. n. 78.
Pirhing n. 41. cit. Hodie autem aufe-
rens res, in naufragio projectas in terram,

punitur poenâ arbitrariâ pro qualitatibus
personarum *l. de submersis s. C. de naufrag.*
Menoch. de arbitr. cas. 297. n. 1. Pir-
hing l. cit.

Præter actionem, & poenam crimi-
nalem contra furem, auferentem res oc-
casione incendii, vel naufragii, datur etiam
Actio Civilis ad restitutionem rerum ab-
latarum intra annum in quadruplum, post
annum verò in simplum *l. prætor ait 1.*
pr. ff. de incend. Farin. n. 80. Pirhing l. cit. §.
bis addendum.

TITULUS XIX.

De Usuris.

Furti, & Rapinæ subjungitur *Usura*,
sic dicta ab *Ufu*, sicut *Cultura* a *Cultu*.
In genere significat usum alicujus rei:
in hoc sensu Cicero pro *Rabir. Posthum.*
usum vitæ appellavit *Usuram lucis*. *Ma-*
gis stricte adhibetur ad significandum in-
crementum, vel lucrum, & commo-
dum, seu fructum, ex usu rei provenien-
tem, juxta eundem Ciceronem *de Senect.*
ubi, *Terra*, inquit, *nunquam sine usura*
reddit, quod accipit, ubi fructus supra
semen, & quasi lucrum, quod terra ex se-

mine sibi mandato reddit; *Usuram* vocat.
Azor p. 3. l. 5. de Usur. c. 1. not. 2. Mol-
lin. tr. 2. de f. § f. D. 303. n. 1. Laym.
l. 3. tr. 4. c. 16. n. 1. Palao tr. 30. D. 4. p.
8. n. 1. Vallens. hic §. 1. n. 1. §. Usura, Engl
n. 1. Pirhing n. 1. Reiffent. n. 2. Stri-
ctissime, ac specificè accipitur pro lucro,
quod ex mutuo provenit: & in hac signi-
ficatione ad Titulum præsentem spectat, ac
dividitur in *Lucratoriam*, *Moratoriam*, &
Compensatoriam.

§. I.

De Usura Lucratoria.

S U M M A R I U M.

1. 2. *Usura* definitio.
3. Diviso in *internam*, & *externam*, &
hujus in *Mentalem*, & *Realem*.
4. In *Expressam* & *Tacitam*.
5. *Usuræ* *Lucratoris* sunt graviter prohibita,
non tantum *Jure Ecclesiastico*.
6. &c. Sed etiam *Divino*, & *Naturali*.
11. &c. Non potest Princeps *Legem* suam, aut
Pontifex viâ *Dispensationis* eas licitas
facere, licet exigente bono communi,
illas possit permittere.

20. *Potest* *Leges*, vel consuetudine induci
certa quantitas, quæ nomine *damni*
emergentis, *lucris cessantis* &c. possit
exigi.
21. &c. Non autem, ut aliquid exigi supra
sortem possit titulo solius mutui.
24. &c. Etiam in favorem *causæ pie*.
26. &c. Non est per se illicitum mutuum
sub *Usuris* accipere, aut ipsas sol-
vere.

Quæritur 1. quid sit *Usura* *Lucratoria*,
& quotupliciter possit accipi? *u.*
posse dupliciter accipi, scilicet pro ipso
contractu, & pro objecto contractus, seu
pro lucro quod ex tali contractu percipi-
tur. *Primo modo* sumpta describitur à
Covar. l. 3. var. c. 1. n. 2. §. Usura, quem
sequitur *König hic n. 3. Pirhing n. 2.*
quod sit actus voluntatis interior, vel ex-
terior conventio dandi, vel accipiendi luc-
rum aliquod temporale ultra sortem ex vi,
& causâ mutui principaliter. *Secundo mo-*
do accepta *Usura* est lucrum immediatè ex
mutuo proveniens, seu, ut alii explicant,

est incrementum, quod vi mutui intenditur,
& accipitur supra id, quod mutuo datum
est. *Sylv. V. Usura 1. pr. Azor p. 3. l. 5. de*
Usur. c. 1. not. 3. Molin. tr. 2. de l. §. 1.
D. 303. n. 9. Less. l. 2. de Just. c. 20. n. 18.
Laym. l. 3. tr. 4. c. 16. n. 1. Palao tr. 30.
D. 4. p. 8. n. 2. Tambur. l. 8. Decal. tr. 3. c.
8. §. 2. pr. Allung tr. 4. D. 2. n. 433 B. g.
nudell. V. Usura n. 1. Vallens. hic §. 1. n. 3.
Pirhing n. 2. König n. 2. Wiestner n. 2. Ref-
fenstuel n. 3. §. 4. & colligitur ex can.
plerique 2. & can. fin. caus. 14. q. 2.

Quod mutuo datum est vocatur
Sors, sive *Capitale*; quod ultra hanc acci-
piuntur

pitur, dicitur *Usura*, seu *Foenus*, vel *Lucrum ultra fortem*. In exemplo: Titius Cajo dedit Mutuos 100. fl. ea conditione, ut donec eosdem restituerit, in annos singulos ipsi pendat 10. in hoc casu Capitale, seu Sors sunt 100. fl. Usura, seu lucrum sunt 10. Porro nomine *Lucri Usurarii* non tantum hic intelligitur pecunia, sed quaeunque alia res temporalis pretio aestimabilis; nam quidquid Sorti accedit, sive illud sit pecunia, sive frumentum, vinum, oleum, sive quodcumque aliud temporale, si creditor illud ultra fortem ex vi solus mutui, alteri dati exigat, & quasi ex Justitia debitum accipiat, Usura, & Lucrum Usurarium est. Azor not. 3. fin. Less. n. 18. Lym. n. 2. Tambur. n. 5. Palao n. 2. Illing n. 433. Vallenf. n. 3. Engl. n. 3. y. dico 3. König n. 8. Pirhing n. 3. not. 2. Magnif. P. Schmier p. 2. de Delict. c. 2. n. 9.

3. Quæritur 2. quotuplex sit Usura? 2. alia est Interna, alia Externa. Interna consistit in solo animo, & voluntate lucrum ex mutuo capiendi. Externa subdividitur in Mentalem, & Realem. Mentalis est, quando, nullo pacto, vel conventionione interveniente, ex mutuo speratur, & intenditur lucrum, non gratuito, sed ex obligatione, & quasi ex Justitia debitum, & offerendum. Realis, seu ut ab aliis appellatur, *Conventionalis* committitur, quando mutuum datur interveniente pacto, seu conventionione, lucrum aliquod ultra fortem v. g. 100. creditos florenos post annum solvendi decem. Azor p. 3. l. 5. de Usur. c. 3. pr. Molin. tr. 2. de J. & J. D. 303. n. 10. Laym. l. 3. tr. 4. c. 16. n. 4. fin. Palao tr. 30. D. 4. p. 8. n. 3. Tambur. l. 8. Decal. tr. 3. c. 8. §. 2. n. 3. Wading. de Contract. D. 6. dub. 14. §. 2. n. 1. Begnudell. V. Usura n. 2. Vallenf. hic §. 2. n. 1. Pirhing hic n. 5. pr. König n. 4. Wiestner n. 5. Reiffenstuel n. 6. Magnif. P. Schmier p. 2. de Delict. c. 2. n. 13. §. 14.

4. Pactum Usurarium aliquando est Expressum v. g. cum mutuo dans 100. discreto pacificatur, & convenit cum Mutuatario de decem cum eadem summa tota post annum restituendis. Aliquando vero Tacitum, v. g. cum Mercator ob dilationem solutionis ultra annum carius v. g. 100. fl. pretio vendit merces, quarum pretium justum summum sunt 90. vel 95. aut cum Emptor ob anticipatam solutionem merces emit minoris, quam alias valeret, ut infra n. 53. Et seqq. dicitur pluribus: & hæc Usura Palliata dicitur. Azor l. cit. y. secundò. Molin. n. 12. Less. n. 21. Laym. n. 5. y. secundò dividitur, Palao n. 3. Begnudell. n. 2. Vallenf. n. 2. Pirhing n. 5. y. secundò. Reiffenstuel n. 7. Magnif. P. Schmier n. 16.

R. P. Schmalzgruber L. V. T. I.

Quæritur 3. an, & quo Jure prohibita sint Usurae Lucratoriae? Certum est 1. exercitium earum prohibitum, & graviter peccaminosum esse: neque de hoc ullus Catholicorum dubitat, postquam Clemens V. in Concil. Vienn. prout refertur Clem. un. §. fin. b. tit. definit & statuit, *Siquis in illum errorem incidit, ut pertinaciter affirmare presumat exercere Usuras non esse peccatum, eum velut Hæreticum puniendum.* Ex quo textu Card. de Lug. tom. 2. de Just. D. 25. sect. 2. n. 8. cum communi aliorum infert, de Fide esse, quod Usurae illicitae sint. Certum est 2. eas esse prohibitas Jure Ecclesiastico. Patet ex Can. Apost. 43. Concil. Nicæni, c. 18. & sententiis SS. Augustini, Hieronymi, & Ambrosii can. si fœneraveris 1. Et seqq. caus. 14. q. 3. pluribusque aliis Decretis, Constitutionibus, & Rescriptis passim in Corpore Juris Canonici contentis, præsertim hoc Titulo. Certum est 3. easdem etiam veritas esse in Imperio Romano, ut patet ex Constit. Carol. V. edita Augusti 1530. tit. von Wucherlichen Contracten: quod passim etiam factum ab aliis Regibus, & Principibus in suis Provinciis. Wading. D. 6. de Contract. dub. 5. n. 4.

Difficultas est, an etiam sint prohibita Jure Divino & Naturali? Videntur non esse prohibita hoc Jure. 1. quia in novo Testamento aperte videntur approbata Matth. 25. v. 27. & Luc. 9. v. 23. ubi Christus servum pigrum reprehendens, quare, inquit, non dedisti pecuniam meam ad mensam, Et ego cum Usuris exegissim illam, 2. in Veteri Testamento, etsi exigi prohibebantur à fratribus, respectu Gentium tamen permittuntur Deut. 23. v. 19. non fœnerabis fratri tuo, ad usuram pecuniam - sed alieno; & Deut. 28. v. 12. Fœnerabis gentibus multis. 3. si Jure naturali Usurae fuissent prohibita, nunquam fuissent approbata à Jure Civili ff. & c. b. tit. cum incredibile omnino sit, Legum Conditores à naturali Jure, cujus ductu præcipue regebantur, tam enormiter aberrasse. 4. Usurarum nomine in Imperio licet exigere §. pro 1. o. prout patet ex novissimis Constitutionibus, & Receptibus anno 1500. Augusti sub Maximiliano I. anno 1530. ibid. sub Carolo V. anno 1548. ibid. sub eod. anno 1570. in Comitibus Spirensibus sub Maximiliano II. & denique anno 1600. in aliis Spirensibus sub Rudolpho II. 5. ea, quae pacificatur in effectu, debent etiam pacificari in Juris dispositione l. à Titio 108. ff. de V. O. & l. illud 32. ff. ad Leg. Aquil. sed pecunia, & opera hominis in effectu æquiparantur l. societates 5. §. societas 1. ff. pro Socio. ergo simile Jus statutum est in utraque, potest autem aliquis exigere, & participare lucrum

Rr

lucrum pro opera sua. ergo & pro pecunia sua. 6. potest lucrum accipi, & exigi pro concessio usu valorum aureorum, & argenteorum. ergo etiam pro usu nummorum. 7. pecunia numerata est pretiosior, quam numeranda, ergo pro forte actu numerata potest expolci compensatio. 8. usuras accipiens, nemini inferat injuriam; quia solvuntur à mutuuario liberè consentiente. scienti autem, & consentienti non fit injuria. 9. quod exigitur ultra fortem, exigitur pro usu, sive jure utendi pecuniâ, frumento &c. mutuo concessio, aut pro commodo, quod ex mutuo mutuarius habet, vel pro obligatione non repetendi pecuniam mutuatam, nisi statuto tempore, aut propter onus, & laborem numerandi pecuniam.

7 Sed dicendum, Usuras Divino quoque, & Naturali Jure prohibitas esse. Ita Covar. l. 3. var. c. 1. n. 5. Azor p. 2. l. 5. de Usur. c. 2. q. 4. Molin. tr. 2. de J. & J. D. 104. n. 2. & seqq. Less. l. 2. de Just. c. 20. n. 24. & seqq. Laym. l. 3. tr. 4. c. 16. n. 6. Palao tr. 30. D. 4. p. 8. n. 5. & seqq. Wading D. 6. de Contract. dub. 5. n. 4. Illung tr. 4. D. 2. n. 434. Begnuedell. V. Usura n. 5. Vallens. S. 3. n. 1. & 2. Engl. n. 5. & seqq. Pirhing n. 6. König n. 6. Wiestner n. 8. Reiffenstuel n. 13. Magnif. P. Schmier p. 2. de Delict. c. 2. n. 22. & seqq. & cæterorum DD. Catholicorum constans, & certa sententia cum S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 1.

8 Et quidem quòd Jure Divino prohibita sint Usuræ post Concilium Nicænum relatum can. quontam 2. dist. 47. clare testantur Alexander III. c. quia in omnibus 2. & c. super eo 4. h. tit. Urbanus III. c. consilium 10. eod. & Innocentius III. c. quàm perniciosum 11. dist. tit. patetque ex claris Juris ejusdem textibus. Non scenerabis fratri tuo ad Usuram pecuniæ. Sc. Deut. 23. v. 19. Vidi iniquitatem in Civitate - non defecit in plateis ejus usura, & dolus. Psal. 54. v. 10. & 12. Quodsi genuerit filium ad usuram dantem, & amplius accipientem, nunquid vivet? non vivet. Ezech. 18. v. 10. & 13. Mutuum date, nihil inde sperantes. Luc. 6. v. 35. quæ Evangelistæ verba Urbanus III. c. consilium, cit. affert ad probandum, Usuram Jure Divino esse prohibitam. Neque obstat, quòd priora verba, Mutuum date, (extra casum necessitatis proximi) consilium tantum continent, cum nemo regulariter teneatur mutuum dare; nam hoc non obstante, posteriora præceptum indicant, ut postquam mutuum datum est, nihil amplius exigatur, quàm quod mutuatum est, prout explicat S. Thom. art. 1. cit. ad 4. & patet ex c. consilium cit. ac decisione Concil. Later. sub Leon. X. sess. 10. paulò post pr.

ubi inquit, Christus Dominus, (Luca Evangelista attestante) aperto nos præcepto obstrinxit, ne ex dato mutuo aliquid ultra fortem sperare debeamus. Et hinc c. quia in omnibus, & c. super eo cit. dici ut crimen Usurarum utriusque testamenti pagina condemnari. Similis loquendi modus reperitur Psal. 75. v. 12. Vovete, & reddite Domino DEO vestro, ubi quoad votum textus intelligi de consilio, quoad impletionem Voti, postquam editum est, de præcepto debet. Azor l. cit. q. 2. Laym. n. 6. Engl. 7. Reiffenstuel n. 14. Magnif. P. Schmier n. 623.

Quòd verò etiam Jure naturali prohibita Usuræ sint, patet 1. ex eo, quia SS. PP. & Summi Pontifices Usuras illicitas esse colligunt ex cit. & aliis S. Scripturæ textibus: quæ Consequentia mala esset, si prohibitio Usurarum in Veteri Testamento fuisset Lex tantum ceremonialis, non moralis, seu naturalis; nam his tantum non ceremonialibus Veteris Testamenti Legibus ligantur Christiani. 2. quia omnes Gentes, & Republica non barbaræ existimant Usuras esse illicitas, ut adeò sit quasi communis persuasio hominum, & per consequens à natura hominibus indita, quòd mutui natura sit, ut pecuniæ datæ non respondeat alia obligatio, nisi dandi aliam similem. 3. Jus naturæ exigit illicitum esse modum acquirendi, quo, si permissus ille foret, facile absorberentur egentium fortunæ: hoc autem fieret per Usuras lucratorias; sensim enim mutuarii solvendo Usuras omnia perderent. 4. naturalis æquitas non permittit, ut in commutatione v.g. venditione pro re e.g. equo. cujus pretium justum summum sunt 100. fl. exigantur 105. aut 110. hoc faciunt foeneratores, dum pro mutuo datis 100. vi Contractus mutui exigunt 105. aut 110. 5. ut licite possit exigi lucrum aliquod, exigi debet jure aliquo, & ex aliqua re, quæ eo ipso, quòd ob lucrum detur, non datur gratuitò. atqui in mutuo nihil est, pro quo lucrum possit exigi. non enim primò aliquid fortem exigi potest pro translatione dominij rei mutuatæ in mutuarium; quia hoc ad æqualitatem jam compensatur per fortem redditam: non secundò pro usu rei mutuatæ; quia cum hic in rebus usu consumptibilibus à dominio inseparabilis sit, post dominium translatum ad mutuarium pertinet: non tertio pro commodo, quod ex mutuo mutuarius habet; quia commodum hoc situm est in ipso usu: non quarto pro labore, & actu mutuandi; quia ordinariè labor iste non est alicujus momenti, & si notabilis sit, pretium exigi potest, non veluti ex mutuo, sed tanquam ex opera mutuuario locata: non denique

quintò pro obligatione non repetendi pecuniam mutuam, nisi post certum tempus; nam hæc obligatio tum solùm est pretio æstimabilis, quando ex dilatione restitutionis oritur mutuanti aliquod damnum, vel lucrum eidem cessat: & tunc ratione istius aliquid peti ultra sortem potest, sed non vi mutui, ut *infra n. 90. § seqq.* dicitur.

¹⁰ Neque obstant Argumenta *n. 6.* alata. *Ad 1.* in textibus *citt.* sermo est de dando ad mensam, i. e. negotiationem, quæ appellatur aliquando Usura, qualis tamen revera non est, cum lucrum illius non proveniat ex mutuo, quippe dominio pecuniæ exposita persistente apud negotiantem, *Molin. D. 304. cit. n. 12. fin.* Vel si contendas, textus illos intelligendos de propriè dicta usura, dicendum, à Christo Usuram ibi non approbari, sed tantum referri factum hominum, eosque commoneri, ut cum in istis terrenis, & perituris solliciti sint, multò magis solliciti esse debeant in fructu bonorum operum, & lucro vitæ æternæ, prout etiam factum in parabola Villici, defraudantis dominum suum, ut sibi amicos quæreret, *Luc. 16.* *Ad 2.* Hebræis Usuræ non concessæ, sed permixtae duntaxat erant ad vitandum majus malum, sicut alcubi tolerantur Lupanaria, prout explicat S. Thom. 2. 2. q. 78. *art. 1. ad 2.* vel dicendum cum S. Ambrosio relato *can. fin. caus. 14. q. 4.* eas Usuras non fuisse propriè dictas Usuras, & ex mutuo, sed ad speciem tantum, & occasione mutui; quia revera capiebantur per vindicationem facultatum, quæ ad Gentem pertinebant, & quarum domini Hebræi constituti à DEO erant. *Ad 3.* Leges Civiles, quibus permittuntur Usuræ, commodè explicari possunt de Usuris Compensatoriis, aut Moratoriis: vel si contendas, intelligendas de Lucratoriis, dicendum, eas fuisse permixtas ad vitandum majus malum, deinde verò correctas à SS. Canonibus; imò etiam à Jure Civili recentiore *arg. Novell. 131. c. 1.* ubi Imp. Justinianus decrevit, servandas esse Regulas SS. quatuor Conciliorum, easque vicem Legum obtinere. atqui constat Usuras fuisse prohibitas in Nicæno Concilio *can. quoniam 2. dist. 47.* & ideo, cum Authentica hæc fuerit de ultimis dicti Imperatoris, videtur ille jam quasi poenituisse ejus, quod alibi permiserat; nam posteriora prioribus derogant. Ita discurret Gloss. in *Auth. ad hoc C. b. tit. V. cadat*, & notat Reiffenstuel *hic n. 36.* *Ad 4.* in Recessibus *citt.* solùm statuitur modus in Usuris, quæ per avaritiam hominum nimis excessivè exigebantur: deinde isti Recessus fundantur in præsumptione tanti lucri cessantis, vel damni emergentis, vel alterius justii tituli, prout

R. P. Schmalzgrueber L. V. T. I.

clarissimè patet ex textu Recessus Spirenſis sub Rudolpbo II. post medium §. so vil nun / 152. ubi ita habetur: So viel nun disemnach der Vermuthung halber / daß der Creditor sein Geld / von solcher Zeit an / anzulegen / und zugelassener Weis / zum wenigsten von hundert Gulden fünf wohl haben möge &c. & hinc si in casu aliquo, qui tamen rariùs accidit, præsumptio ista cesset, & ille, qui v. g. dat 110. aureos mutuos, neque damnum aliquod inde sentiat, neque lucro careat, quinque pro illis accipere ultra sortem Usura erit etiam in foro externo: quia tamen, ut dixi, casus iste rariùs accidit, in foro externo Usurarius esse non præsumitur, neque poenas Usurarium incurrit, qui similem quantitatem exigit. *Canif. de Usur. c. 1. n. 9.* *Engl. hic n. 10.* *Wiestner n. 39.* *Magnif. P. Schmier p. 2. de Delict. c. 2. n. 49.* *Ad 5.* negatur paritas inter operam hominis, & pecuniam: opera hominis fructificare potest, seu fructum, & lucrum producere; non item pecunia, quæ ex se est sterilis, & sine operâ hominis naturâ suâ ad fructificandum, seu fructum producendum apta non est. *Ad 6.* iterum negatur paritas; nam vasorum commodatorum dominium retinet commodans, pecuniæ autem mutuatæ dominium ad mutuatarium transit: unde mirum non est, quòd usus rei commodatæ, qui est quasi fructus rei, possit locari pro pretio, non autem rei mutuatæ, cum quælibet res domino suo fructificet. *Ad 7.* sequela ex illo Antecedente deducta manifestam Censuram passâ est ab *Innoc. XI.* & meritò; nam si pecunia numerata esset pretiosior, quàm numeranda, & ideo posset aliquid exigi ultra sortem, id proveniret ex utilitate, quam aliquis ex pecunia numerata, tanquam præfente, percipit. atqui pecunia numerata, ceu præfens, non est utilis mutuanti, quamdiu domi otiosa manet, & actu in usum mutuanti proficuum non expenditur, ergo pretiosior dici non potest, quàm pecunia numeranda, tanquam futura. *Magnif. P. Schmier l. cit. n. 34.* *Ad 3.* Usuræ non solvuntur omnino liberè, sed à coacto tum necessitate sua præfenti, tum improbitate foeneratoris, mutuum gratis non volentis concedere; neque enim quis spontè præsumitur jactare rem suam. Deinde, esto, quòd spontè consentiat, hic non tam voluntas, & consensus solventis usuras considerari debet, quàm transgressio Legis Divinæ, & Naturalis, quæ prohibet Usuras: ideoque promissio de solvendis Usuris, contra Legem prohibentem facta, est nulla *l. non dubium §. C. de LL.* & dum Lex prohibet Usuras, prohibet etiam eas recipi à spontè solvente, sicut ergo adulter non excusatur, si dicat, se cum consen-

Rr 2

su

su mulieris adulterasse; ita neque Usurarius dicendo, se cum mutuatarii voluntate libera accepisse usuras, quia nihilominus peccat contra Legem Divinam. Pirhing *b;c n. 11. fin.* Ad 9. patet responsio ex *arg. s. proposito n. prec.*

11 Quæritur 4. an Imperator, vel alius Princeps supremus per Leges Civiles, vel alias permittendo Usuras facere eas licitas possit, ita, ut licite, & sine peccato exigi, vel accipi possint? *Ratio dubitandi est*, quia materia Usurarum sunt res, & bona Civium, quæ Principis eminenti dominio subjacent. *Conf.* potuit Legislator Civilis statuere, ut rem aliquam longo tempore possessam titulo Præscriptionis in utroque foro retinere liceat; esto enim Lex naturalis imperet, ut res aliena restituatur, non tamen imperat in circumstantiis, in quibus ex causa utilitatis publicæ possessor per præscriptionem factus est dominus rei alienæ: ergo etiam Legislator Civilis statuere potest, ut liceat in mutuo aliquid supra sortem exigere; esto enim Lex naturalis prohibeat aliquid accipere supra sortem, non tamen prohibet in circumstantiis, in quibus ex causa utilitatis publicæ moderata quantitas est constituta.

12 Sed certa est negativa, quam cum communi defendunt Covar. *l. 3. var. c. 1. n. 8.* Gibalin. *de Usur. l. 1. c. 7. art. 8. à n. 20.* Begnudell. *V. Usura n. 6.* Pirh. *bic n. 16.* Schambog. *n. 24.* Engl. *n. 10.* König. *n. 6.* Wiestn. *n. 37.* Reiffenst. *n. 46. § 61.* Magnif. P. Schmier. *p. 2. de Delict. c. 2. n. 41.* Patet ex *Clem. un. b. tit. ubi Clemens V. in Concilio Viennensi non tantum omnia Statuta, & Decreta, Usurarum exercitio faventia, proscribit; sed etiam in fine declarat, illos, qui in tantum errorem incidunt, ut Usuras licite exerceri posse existiment, tanquam Hæreticos puniendos: quo suo Decreto satis indicat, circa Usuras non majorem potestatem competere Principibus, quam circa materiam Hæresis. Ratio est, quia Princeps Sæcularis non potest tollere Leges Divinas, aut Canonicas seu Pontificias, maxime in his, quæ continent peccatum *can. lege 1. cum seqq. disp. 10. & c. inferior 4. de major. § obed.**

13 Imò nec Pontifex potest dispensando facere licitas Usuras, ut colligitur ex *c. super eo 4. b. tit. ibi, Super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus, & patet ex ratione, quam ibidem Pontifex affert; comparat enim ibidem Usuras cum mendacio, & infert, sicut mendacium ob quamcunque causam, etiam pro vita alterius, fieri licite nequit, ita neque licitas fieri posse Usuras, etiam pro redimenda vita captivi. Ratio est, quia Papa non potest dispensare contra prohibitionem Ju-*

ris Divini, & Naturalis in his, quæ secundum se, & ex objecto suo mala sunt, & peccatum continent contra Legem Divinam, & naturalem. Tholof. *l. 2. de Usur. c. 2. n. 3. § 6.* Molin. *tr. 2. de l. § 1. D. 304. n. 19. circ. fin.* Pirhing. *n. 16.* Engl. *n. 10.* Reiffenstuel. *n. 16. § 46.* Magnif. P. Schmier. *l. cit. n. 43.*

*Ex quo sequitur, graviter peccare Principes Christianos, & Potestates publicas, si autoritate sua concedant, vel præcipiant, ut Christiani, qui mutuo acciperunt pecunias à Judæis, vel aliis Infidelibus, Jurisdictioni suæ subjectis, Usuras eisdem solvant, vel etiam Leges, & Statuta concedant, quibus jubentur Usuras Judæis solvere, quas promiserunt se eis soluturos; quia cum usuræ Jure naturali, & Divino prohibita sint, cedantque in Reip. & membrorum illius detrimentum, non solum graviter peccant, sed etiam qui ipsis consentiunt, usuras autoritative approbant, aut in eis exigendis, vel accipiendis alio modo cooperantur. Laym. *l. 3. tr. 4. c. 16. n. 7. coroll. 2.* Pirh. *n. 17.* König. *n. 17. § pœna.**

Hinc merito gravissimæ pœnæ in ipsos per SS. Canones sunt constituta. Et ij quidem, qui alienigenis, & non oriundis de terris ipsorum ad Usuras exercendas locant, vel permittunt habere domos locatas in terris suis, aut eosdem intra tres menses non expellunt, si sint Episcopi, & his Superiores, pœnam Suspensionis; si minores personæ singulares Ecclesiasticæ, pœnam Excommunicationis; si Collegium, aut Universitas Ecclesiastica, Interdicti sententiam ipso facto incurrun; si verò Laici, per suos Ordinarios, cessante omni privilegio, ob hujusmodi excessum per Censuras Ecclesiasticas compesci jubentur à Gregorio X. *c. Usurarum 1. b. tit. in 6. Sylv. V. Usura 9. q. 4. § octava, Azor p. 3. l. 5. de Usur. c. 19. § tertia pœna, Pirhing bic n. 168. § & 169. Engl. ibid. n. 11.*

Similiter Excommunicationem ipso facto incurrun Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Judices Communitatum, & Consilarii, vel alii quivis Officiales, qui Statuta condunt, ut solvantur usuræ, vel ut soluta, cum repetuntur, non plenè, ac liberè restituantur; item qui ita judicant, & debitores usurarum ad usuras solvendas vi talium Statutorum compellunt, aut hujusmodi Statuta, modò ad hoc potestatem habent, intra tres menses de Libris ipsarum Communitatum non deleverint, prout habetur *Clem. un. b. tit. & cum aliis notant Azor l. cit. § quarta pœna, Laym. coroll. 2. Pirhing n. 170. König n. 17. § pœna.*

17 Contrà à Censura ista; imò etiam à peccato immunis est Princeps, & Potestas publica, quando ob majus aliquod bonum publicum, & ad vitanda majora mala, & scandala, quæ timentur aliàs oritura, permitteret usuras à Judæis, vel aliis Infidelibus, aut etiam Fidelibus exerceri impune, eos non puniendo; quia hoc non est directè consentire in peccatum Usuræ, vel illud approbare, sed eo casu se habet Magistratus, sicut cùm ad majora mala vitanda alicubi permittuntur Lupanaria, & tolerantur Hæretici, quod licitè fieri ex causa hac potest. Azor p. 1. t. 8. c. 22. q. 13. Molin. D. 304. cit. n. 19. fin. Wading D. 6. de Contrah. dub. 13. n. 1. Pirhing hic n. 16. Engl n. 10. §. sed idem. Magnif. P. Schmier l. cit. n. 47.

18 Limitari tamen hoc debet, modò Principes, & Magistratus non dent Judæis licentiam exercendi Usuras cum obligatione, seu pacto ipsis solvendi majora tributa, quo fit, ut illi augere cogantur usuras, & pauperes magis exhauriantur. Lessl. l. 2. de Just. c. 20. n. 179. Laym. c. 16. cit. n. 7. concl. 2. Pirhing n. 17. fin. Insuper statuere modum usuris, & determinare certam aliquam quantitatem Usurariis Magistratus idem debent, quam si excefferint, non sint impunes; quia hujusmodi permissio solum excusat à poena in ea quantitate, in qua Usuræ permittuntur per Leges, & debet refrinari hujusmodi sceneratorum avaritia.

19 Neque obstat Ratio dubitandi n. 11. allata. Nam materia quidem remota Usurarum sunt res, & bona Civium, proxima verò est lucrum supra sortem principalem, ex sterili re vi mutui perceptum. De bonis quidem subditorum, exigente ita ratione boni publici, potest Princeps vi sui domini alii disponere, non verò potest facere, ut licitè quis fructum capiat ex re sterili, sine omni titulo, & cum alterius detrimento; immutaret enim naturam rerum, & rem infrugiferam converteret in frugiferam. Ad Conf. negatur paritas; nam 1. præscriptio antecedenter ad Principis concessionem sine peccato inchoari non potest; contrà Usura antecedenter ad Principis concessionem sine peccato non exercetur. 2. in præscriptione tam materia remota, quam proxima, possessio scilicet rei alienæ bona fide continuata, subest eminenti dominio Principis; in Usura verò dominio alto Principis subsistit tantum materia remota, non item proxima, seu lucrum ex pecunia sterili, cùm, ut agnovit Aristot. 1. Polit. c. 7. maxime præter naturam sit, hic acquirendi modus, ut in seniore numerus nummum pariat. 3. Præscriptio tendit in evidentem Reip. utilitatem; quia in certa rerum dominia firmat, & confirmat;

contrà Usura in evidens Reip. detrimentum tendit, quatenus ejus membra, ære alieno gravata, per Usuras tandem omnino exhauriuntur.

Queritur §. an per consuetudinem induci possit, ut liceat aliquid accipere ultra sortem ex causa mutui, adeoque licitè efficiantur Usuræ Lucratorie? Certum est, ut Lege, & Statuto, ita consuetudine induci posse certam quantitatem, quæ nomine damni emergentis, lucri cessantis, aut periculi fortis exigi possit, & excedi nequeat. Patet ex recepto usu in Imperio Romano, ubi permittuntur exigi quinque pro centum annuatim. Wading. D. 6. de Contrah. dub. 8. §. 2. n. 2. Engl. hic n. 10. Wiestner ibid. n. 36. Imò non repugnat, per consuetudinem statui certam quantitatem Usuris etiam lucratoriis merè, ita, ut infra illam exercentes Usuras sint immunes à pœnis, & tantum eas incurrant, qui quantitatem illam excedunt; nam potest istud induci Lege, & Statuto, ut dictum est n. 18. ergo etiam consuetudine.

Difficultas est, an vi consuetudinis solius, secluso omni alio titulo, accipi aliquid licitè ultra sortem possit? Affirmativa videtur probari Stylo Judiciorum, ubi sine ullius alterius tituli probatione auctarium petenti adjudicatur. Conf. potest Communitas jure suo cedere, & creditoribus mutuum dantibus concedere potestatem exigendi aliquid supra sortem, ergo etiam potest introducere consuetudinem, vi cujus aliquid ultra sortem exigere liceat; sicut enim voluntas expressa, sic etiam tacita, per consuetudinem demonstrata, in se habilis est ad efficacem Juris cessionem.

Sed melius defenditur negativa, & 2. dicendum, vi solius consuetudinis nihil exigi ultra sortem posse, ut bene cum aliis Wading l. cit. n. 2. Begnudell. V. Usura n. 5. Engl n. 10. Reiffenstuel n. 54. Wiestner n. 37. König n. 6. Magnif. P. Schmier p. 2. de Delict. c. 2. n. 37. Ratio est, quia consuetudo, quæ Juri naturali, & Divino contraria est, non est rationabilis, sed potius corruptela, talis autem est consuetudo accipiendi aliquid ultra sortem præcisè ex vi mutui, ut ostensum est n. 7. §. seqq. ergo &c.

Neque contrarium probat approbatio Reip. quia hæc auctarium petentibus solum adjudicat, quòd ejus petendi justum titulum, ubi abesse, non probatur, adesse præsumat. Alia ratione approbatione acceptionem auctarii nec Princeps, nec ullus alius Magistratus potest, ut dictum est in n. 11. §. seqq. Ex quo sequitur, in Conf. negandum esse Ant. Accedit, quia nulla humana dispositio potest inducere modum acquirendi, Jure naturali reprobatum;

R r 3

sum;

tum; alioquin eodem modo liceret dicere, posse communitatem jure suo cedere, & efficere, ut liceat in utroque foro impune furari.

24. Quæritur 6. an Usuræ licitè exigi, vel accipi possint in favorem Causæ piæ, vel ob aliud bonum opus, saltem dispensativè? R. negativè. Tholosan. l. 2. de Usur. c. 8. n. 16. & seqq. Begnudell. V. Usura n. 9. Engl n. 10. hic, Pirhing n. 14. Reiffenstuel n. 106. & patet ex c. super eo 4. b. tit. ubi prohibetur, ne quis etiam pro redimenda viâ captivi (quæ utique causa pia est) usurarum crimine involvatur, & negatur, super hoc dispensationem aliquam fieri posse.

25. Ratio est 1. quia nulla dispensatio fieri potest in eo, quod utroque Testamento, antiquo, & novo prohibitum est, sicut prohibita Usuræ sunt juxta dicta n. 8. 2. quia non est faciendum malum, ut inde eveniat bonum Rom. 13. Gloss. in c. cit. V. dispensationem: nec sunt faciendæ Eleemosynæ de foenore, & usuris can. non est putanda 27. caus. 1. q. 1. & can. nolite 1. caus. 14. q. 5. nec auferendum est aliquid divitibus, ut detur pauperibus can. forte 3. q. cit. 3. quia non licet pro vita alterius servanda mentiri can. siquis 17. caus. 22. q. 2. ergo multo minus licet Usuras exercere ob utilitatem proximi; quia hoc multò gravius est peccatum, quàm mendacium c. super eo cit.

Quæritur 7. an licitum sit solvere, vel promittere Usuras? Putant nonnulli, non esse licitum; quia ita solventes, vel promittentes dant causam, ut Usuræ exerceantur, & cons. etiam ipsi peccant, juxta illud, Qui causam damni dat, damnum dedisse censetur.

Sed dicendum, licitum esse petere mutuum, & accipere sub Usuris ab eo, qui jam determinatus, & paratus est non mutare, nisi sub Usuris, cum tamen, si vellet, posset licitè, & sine usuris dare, modò justa causa petendi adsit, videlicet necessitas, vel utilitas petentis mutuum, vel etiam ut alteri egenti succurrat. Ita Sylv. V. Usura 7. q. 1. Azor p. 3. l. 5. c. 17. q. 12. Tambur. l. 9. de Contract. tr. 1. c. 10. n. 1. & seqq. Vivian. in c. 4. b. tit. circ. med. Pirhing hic n. 15. Englibid. n. 12.

Sumitur ex c. debitores 6. de Jurejur. ubi, qui juravit se soluturum Usuras, tenetur adimplere Juramentum. ergo solvere Usuras non est peccatum; aliàs tale Juramentum esset illicitum, neque servandum c. si verò 8. eod. Neque hoc est cooperari peccato Usurarii, sed tantum illud permittere, & uti peccato illius voluntario, ad consulendum propriæ, vel alienæ necessitati, & uti jure suo, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. & cum eo communis Doctorum.

§. II.

Examinantur diversi Casus, & statuitur, an in illis committatur Usura?

S U M M A R I U M.

28. &c. Casus, in quibus nulla committitur Usura, etiamsi accipiatur, vel petatur aliquid supra sortem.
33. &c. Casus, in quibus certò committitur Usura.
38. &c. Quomodo intendi debeat lucrum, quod speratur occasione mutui, ut Contractus reddatur Usurarius?
44. &c. An Usurarium sit peccatum, quo quis pecuniam mutuam dat ea lege, ut mutuatarius eidem remonet, scholas ejus frequentet &c.
50. &c. An Usuram committat, qui ista sibi præstari petit titulo benevolentie, vel gratitudinis?
53. &c. An Usurarium sit vendere pro majore pretio ob dilatam solutionem?
57. &c. Vel ob hanc anticipatam emere pro minori?
60. &c. Quid dicendum de pacto, quo mutuum datur frumentum in autumnio, ut tantundem reddatur in vere?
64. &c. Vel quo datur triticum vetus, ut reddatur novum?
66. &c. Vel quo mutuatur aliquis vinum, ut casu, quo decreverit ejus pretium, tantundem addat, usque dum adæquetur valor ejusdem præsens?
70. &c. Ad quid reddendum teneatur Mutuatarius, quando inter ipsum, & mutuatorem non est expressè conventum de quantitate restituenda?
72. &c. An minore pretio emi possint Cbironographæ, & debita immatura?
75. &c. An Usurarium sit Pactum Anticrescos?
80. &c. An Usuram sapiant Montes Pietatis?
84. &c. Cambium?
87. &c. Olla furtive?